

Bà mẹ vui tính

Hôm ấy, một đoàn nhà báo từ Trung ương vào tham quan xã Sơn Kỳ đã ghé thăm nhà mẹ Xoài. Ngôi nhà tranh vuông vức, vách trát đất giồng như bao ngôi nhà khác trong làng, được dựng trên một khu gò, vốn xưa là rừng gai quýt lớn nhổn sỏi đá. Cổng nhà nằm ngay lề con đường chính của xã. Hai bên lối vào sân là hai hàng đu đủ quả chi chít như bầy lợn con rúc vào thân mẹ, đang chín tới, da ửng vàng. Vườn trồng sắn, dong riềng, rau muống, rau lang xanh um. Phía trước nhà, bên kia con đường chính là cánh đồng Hợp tác xã rộng tới 200 héc-ta, lúa đang uốn câu. Cánh đồng này trước đây chỉ cấy được một vụ lúa với một vụ bắp. Từ khi dân làng đắp một hồ chứa nước giữa hai ngọn đồi gò Sỏi, gò Sạn và đào hệ thống kênh mương để đưa nước về cánh đồng, bây giờ đã cấy được ba vụ. Sau cánh đồng là những ngọn đồi thoải thoải, ngày nào sim mua mọc dày, nay là vùng chuyên

canh sản của Hợp tác xã. Nối liền với màu xanh của sản chạy dài tới những dãy núi trùng điệp ở chân trời phía tây là nông trường trồng dưa của tỉnh.

Câu chuyện của mẹ Xoài đã được ban văn hóa thông tin xã báo cáo nhưng đoàn cán bộ muốn nghe chính mẹ kể ở nhà mình.

Anh chị em vây quanh mẹ, tranh nhau hỏi tít tít. Một anh nhà báo, người nhiều tuổi nhất đoàn, đeo kính cận, râu quai nón chạy vào nhà xách ra sân một cái ghế mời mẹ ngồi. Anh chị em trong đoàn lót dép ngồi xuống nền đất lắng nghe. Mẹ Xoài nhìn mọi người mỉm cười. Đã sáu mươi tuổi, khuôn mặt nhăn nheo như vỏ cây sồi khô, nhưng đôi môi có vết trầu đỏ tươi thì luôn luôn nở nụ cười. Mẹ nói:

- Qua nói thiệt chớ chuyện qua gỡ mìn ai cũng làm được có chi mà kể. Ở hội nghị Tỉnh qua bị “bắt” lên báo cáo mà người run như thằn lằn đứt đuôi, nói lộn xộn, mọi người nghe cười rân rân. Vậy mà khi kết thúc, ông chủ tịch “quy kết” qua là con người lạc quan, giản dị chi chi đó nghe mà phát mắc cỡ. Qua đâu có vậy. Tính qua quen vui. Không vui thì mình không sống được. Hồi đánh Mỹ ngục qua là dân trụ bám. Chúng nó lừa xúc, qua cứ bám rịt cái đất này hoài. Cuối năm 1973, chúng đến bắt qua. Nhưng trước khi đưa lên xe, chúng còn bàn nhau (qua giả bộ ngễnh ngãng nhưng nghe hết) trói qua vào cột nhà bắn dọa chơi “để thử gan con già này”. Chúng định thử gan qua thì qua cũng phải tỏ cái gan trời cho chúng biết.

Chúng dùng súng, qua dùng miệng thử ai hơn ai. Cho nên, khi nghe một tiếng súng nổ cái dùng bên tai, qua liền sờ thử thấy tai còn y sì nhưng qua la ầm lên: “Uó trời, các ông ác quá, bắn sút tai tui rồi.” Một thằng mặt còn con nít nói: “Bắn dọa chó đâu có bắn thiệt mà la sút, bà.” Biết được thóp của chúng, qua đẩy thêm bước nữa. Thế là, khi phát thứ hai bay tít trời xanh, qua nắm chồm tóc gào: “Làng xóm ơi, đầu tui lia khỏi cổ rồi, làng xóm ơi, đầu tui lia khỏi cổ rồi.” Một thằng tóc hơi bạc bạc nói: “Con mẹ lì góm bây. Nó cố gào để cả xóm nghe đến đấu tranh với mình đó, chắc nó là loại thân cộng cổ. Đừng dọa nữa, tổng lên xe cho vô nhà pha thôi.” - Mẹ cười rồi tiếp: - Bây giờ thì khác. Việc mình mình làm. Gian khổ nguy hiểm chi cũng làm. Càng nguy hiểm mà làm được nó càng vui. Qua kể lộn xộn, các cô các chú dùng “quy kết” chi tội nghiệp.

Mắt mọi người sáng lên vui vẻ. Mẹ nhìn các anh chị nhà báo, giao hẹn dùng chụp ảnh thì mẹ mới kể, rồi nói tiếp:

- Bây giờ, sau ba năm các cô các chú thấy làng xóm nó sáng sủa vậy chớ hồi mới về thì cỏ lút đầu. Cả làng như rừng hoang. Giải phóng xong, ai cũng muốn về làng làm ăn nhưng sợ mìn quá, đành vật vạ trú ngụ ở các nơi quen. Vợ chồng qua cũng do dự. Có đứa em dâu ở dưới đường quốc lộ nó bảo: “Anh chị ở quách dưới này cho các cháu vui. Từ khi anh nhà em mất, em ở một mình cũng buồn.” Qua nghe cũng mùi mùi tai. Nhưng ông già lừ mắt nhìn qua bảo: “Nhà mình, ruộng vườn mình, mình không về

còn ở đâu. Tụi du kích chưa gỡ tới thì mình gỡ mìn cất nhà, kiếm hột lúa củ khoai chớ. Bộ mụ sợ lắm hả?” Qua chưa kịp đáp, ổng lại nói to như quát: “Mồ mả ông bà ở đó, thằng Hai, con Ba nằm xuống ở đó, mụ định bỏ tro nhang khói mà sống ở đây hả?” Qua nói: “Thì tui có biểu ở đây đâu. Nhưng mình cũng rài rài tính đã.” “Không rài chi hết, mụ không đi thì tui đi, tui đi bây giờ.” Ông nói. Qua can mãi ổng mới chịu để hôm sau đi. Nhưng suốt đêm ấy, ổng đi ra đi vào, đứng ở thềm ngó miết lên đây. Mờ sáng, ổng gọi qua dậy đi ngay. Qua phải kiếm ổng lại ăn uống chút xíu lót ruột. Với lại, qua cũng có chút việc: Hai vợ chồng mới ra tù, chẳng có đồng xu. Qua mượn con em dâu ít ngàn⁽¹⁾ chạy ra chợ sắm sanh chút đồ vật: Vải nhựa, chiếu, dây nhợ, cốc, rửa với ít gạo, ít củ để ăn tạm. Lần khân miết, chiếu hôm đó hai vợ chồng mới về đến làng. Làng vắng hiu. Đụng chỗ nào cũng thấy chồn với chuột chạy sà sạt. Chỉ trừ con đường chính là có dấu chân của bà con từ xuôi lên núi hái củi. Qua phát sợ, ổng đi trước, qua đi sau, mắt ngó dón dác, chân cố đặt đúng dấu chân ổng. Tim qua đập thành thạch như muốn chạy ra khỏi ngực. Qua tính bàn ổng quay lui. Nhưng sợ ổng cho mình nhát, ổng lại la nữa. Đành đâm lao phải theo lao.

Đi quanh đi quẩn một lúc lâu, hai vợ chồng qua mới bàn nhau ra dựng lều ở cây đa đầu làng, sát con đường chính, cho nó sáng sủa và đỡ hiu quạnh. Đang mùa nắng,

(1) Hồi mới giải phóng ta còn dùng tiền của chính quyền Sài Gòn cũ.

chẳng lo gì. Chỉ cần treo tấm nhựa, dọn rác rưởi, trái chiếu xuống là nằm được. Nghĩ nó cũng như hồi trụ bám thôi. Nhà cửa gì, nằm hằm nằm bờ bụi miết.

Trong lúc qua lo quét dọn thì ông già cầm rựa đi thăm vườn. Ông quay về nói có nhiều mìn lắm. Qua tỉnh đi nấu ăn thì ổng biểu đẹp, vô ngồi xem ổng chỉ cách gỡ mìn. Ổng ngồi trên chiếu, tay giơ lên xuống rồi cúi khom khom như gỡ mìn thật. Trông tướng ổng, qua mắc cười quá. Ông hét: “Còn ngồi đó cười, lại đây thực tập chớ khi gỡ lòi thoi thì nát xương”. Qua im thít, chăm chú nhìn. Chuyện gì chớ việc gỡ mìn ổng thạo lắm. Phải nói các cô các chú hay, hồi chống Pháp ổng là công binh của xã đó.

Sáng hôm sau, vợ chồng qua đi thăm vườn. Nghĩa là đứng ngoài đường ngó vô. Nền nhà qua cỏ tùm lum. Nhìn mấy cây ổi tong teo không ai chăm mà úa nước mắt. Người qua bỗng run lên:

- Ủa, sao hồi trụ bám với ở tù mình không run mà giờ run vậy ông?

- Tại mụ sợ chết đó. Già mà còn sợ chết.

Nghे ổng nói, qua tức rục trong đầu. Cái ông này bộ khinh mình ta.

- Sao ông cũng đứng sững như trời trồng mà không chịu xáp vô vườn đi.

- Còn tính chớ.

Qua nói luôn: